

Teritoriālās Attīstības Programmu 2030
Nākotne visām vietām

KOPSAVILKUMS

#TerritorialAgenda A future for all places

Neoficiāla sanāksme ministri, kas atbildīgi par
telpisko plānošanu, teritoriālo attīstību un/vai
teritoriālo kohēziju

2020. gada 1. decembris, Vācija

KOPSAVILKUMS Teritoriālās Attīstības Programmu 2030

Eiropā arvien augošā nevienlīdzība starp vietām un starp cilvēkiem, kā arī neilgtspējīga attīstība ir sasniegusi kritisku līmeni. Lai nodrošinātu pozitīvas nākotnes perspektīvas visiem cilvēkiem, kopienām un vietām Eiropā, ir vajadzīga saskaņotāka rīcība visos ģeogrāfiskajos un pārvaldības līmeņos. Ir pienācis laiks labāk izprast un pienācīgi ņemt vērā nozaru rīcībpolitiku teritoriālo ietekmi. Mēs cenšamies veicināt ilgtspējīgu attīstību un uzturēt vienotu Eiropu.

Šis ir kopsavilkums Teritoriālās attīstības programmai 2030. gadam, par kuru mēs — ministri, kas atbildīgi par telpisko plānošanu, teritoriālo attīstību un/vai teritoriālo kohēziju, — sadarbībā ar Eiropas Komisiju, Eiropas Parlamentu, Eiropas Reģionu komiteju, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, Eiropas Investīciju bankas grupu un attiecīgajām Eiropas un valstu apvienībām esam vienojušies.

Teritoriālās attīstības programmā ir uzsvērtā stratēģiskās telpiskās plānošanas nozīme un noteikts tās virziens, kā arī aicināts stiprināt nozaru rīcībpolitiku teritoriālo dimensiju visos pārvaldības līmeņos. Tās mērķis ir veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu nākotni visām vietām un palīdzēt sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus Eiropā.

Iepriekš minētā pamatā jābūt:

- vienotai izpratnei par to, ka attīstības vajadzības un turpmākās attīstības ietekme dažādās vietās Eiropā atšķiras;
- sadarbībai un koordinācijai starp vietām, valsts pārvaldes līmeņiem, politikas sektoriem un sociālajām grupām ar mērķi risināt sarežģītus jautājumus un izmantot daudzveidīgo potenciālu.

Tādēļ mēs esam noteikuši divus visaptverošus mērķus — “Taisnīga Eiropa” un “Zaļa Eiropa” —, kam ir sešas prioritātes teritorijas attīstībai gan Eiropā kopumā, gan visās tās vietās.

Teritoriālās attīstības programmas pārskatīšanas laikā Covid-19 pandēmija ir mainījusi politikas veidošanu un nākotnes attīstības perspektīvas. Tā kā ietekme un politikas risinājumi dažādās teritorijās atšķirīgo apstākļu dēļ atšķiras, pandēmija parāda, ka teritorijām ir nozīme un tās ir savstarpēji ļoti atkarīgas. Teritoriālajai kohēzijai vajadzētu ieņemt svarīgu lomu atveseļošanas procesā. Teritoriālās attīstības rīcībpolitikām un sadarbībai kopīgu mērķu sasniegšanā ir būtiska nozīme pašvaldību, reģionu un valstu izturētspējas palielināšanā, kā arī atveseļošanas procesu stiprināšanā.

Kāpēc mums ir jārikojas?

Mēs esam pārskatījuši 2007. gadā uzsākto un 2011. gadā atjaunināto Teritoriālās attīstības programmu un ņēmuši vērā jaunākos Eiropas Komisijas, Eiropas Reģionu komitejas, Eiropas Investīciju bankas grupas un ESPON ziņojumus.

Eiropā ir daudz dažādu veidu vietu, piemēram, galvaspilsētu reģioni, lielpilsētu aglomerācijas, mazas un vidējas pilsētas, piepilsētu teritorijas, lauku apvidi, iekšējās perifērijas, perifērie apgabali, galējie ziemeļu apgabali, mazapdzīvoti apgabali, salas, piekrastes apgabali, kalnaini apgabali, tālākie reģioni, pārrobežu reģioni, makroreģioni, apgabali, kuros ir nelabvēlīga demogrāfiskā situācija, un apgabali, kuros notiek ekonomiskā pārveide un noris rūpniecības pārkārtošanās. Tām ir ļoti atšķirīgs attīstības potenciāls un problēmas. Visos līmeņos, sākot no vietējā līdz pat Eiropas līmenim, ir arvien augošas ekonomiskās un sociālās atšķirības starp vietām un starp cilvēkiem, kā arī vides riski un spiediens. To izraisa apjomradītie ietaupījumi, nelīdzsvarota piekļuve tirgiem un kvalificētam darbaspēkam, kā arī atšķirības pārvaldības un sabiedrisko pakalpojumu kvalitātē. Turklāt saiknes un plūsmas starp vietām, jo īpaši koridoros, ietekmē iespējas realizēt potenciālu vai reaģēt uz problēmām.

Valsts pārvaldes un pārvaldības procesu kvalitāte ir svarīgs transversāls princips vietējai, reģionālai, valsts un Eiropas attīstībai. Tas ir svarīgs sabiedrības labklājībai un priekšnoteikums dzīves līmeņa, ieguldījumu, sociālās uzticēšanās un politiskās leģitimitātes ilgtspējīgam ilgtermiņa pieaugumam.

Tā kā atšķirības starp cilvēkiem un vietām aizvien palielinās, tādējādi radot nelīdzsvarotību un nevienlīdzību, ir jārikojas, piemēram, turpmāk norādītajās jomās

- Dzīves kvalitāte
- Vispārējas nozīmes pakalpojumi
- Demogrāfiskā un sociālā nelīdzsvarotība
- Digitalizācija un ceturtnā industriālā revolūcija
- Nodarbinātība un ekonomikas attīstība
- Vietu savstarpējā atkarība
- Globālā sasaiste

Ir jāreaģē uz arvien augošo spiedienu, kas rodas saistībā ar ilgtspējīgu attīstību un klimata pārmaiņām, piemēram, turpmāk norādītajās jomās

- klimata pārmaiņas
- Bioloģiskās daudzveidības zudums un zemes izmantošana
- Gaisa, augsnes un ūdens kvalitāte
- Droša, cenas ziņā pieejama un ilgtspējīga enerģija
- Taisnīga pārkārtošanās
- Aprites vērtības ķēdes
- Dabas, ainaviskais un kultūras mantojums

Teritoriālās prioritātes Eiropai

Taisnīga Eiropa, kas piedāvā nākotnes perspektīvas visām vietām un visiem cilvēkiem

LIDZSVAROTA EIROPA

Līdzsvarotāka teritoriālā attīstība, izmantojot Eiropas daudzveidību

- Mēs rīkosimies, lai mudinātu kaimiņvalstis, kopienas, pašvaldības, apgabalus, reģionus un dalībvalstis sadarboties, reaģējot uz globālām sabiedrības problēmām un uzlabojot darbu, dzīves un darījumdarbības apstākļus visās vietās, kā arī stiprinot sociālekonomisko labklājību, inovācijas spējas, pozīcijas globālajās vērtības ķēdēs un globālo konkurētspēju visā Eiropā.
- Mēs aicinām politikas veidotājus no visiem līmeņiem veicināt policentriskas attīstības modeļus, kuros katrai vietai atvēlēta sava loma.
- Mēs rīkosimies, lai mudinātu lēmumu pieņēmējus visos pārvaldības līmeņos izmantot teritoriju, kurām ir īpaša ģeogrāfija, unikālo potenciālu un pienācīgi novērst šo apgabalu ierobežojumus, izmantojot integrētas un uz sadarbību vērstas pieejas.

FUNKCIONĀLIE REĢIONI

Konverģenta vietējā un reģionālā attīstība, mazāka nevienlīdzība starp vietām

- Mēs tieksimies rast dialogu ar lēmumu pieņēmējiem visu lielumu pilsētās un mazpilsētās, lai piemērotu integrētu daudzlīmeņu pārvaldības pieeju. Tas nozīmē, ka jāiesaista cilvēki no dažādiem pārvaldības līmeņiem, jo īpaši vietējiem un reģionālajiem, kā arī dažādiem politikas sektoriem un sociālajām grupām.
- Mēs sadarbosimies ar vietējiem un reģionāliem lēmumu pieņēmējiem, lai stiprinātu sadarbību konkrētai vietai pielāgotu ilgtermiņa stratēģiju jomā un veidotu ilgtspējīgas funkcionālās saiknes starp blakus esošajām teritorijām.

INTEGRĀCIJA AIZ ROBEŽĀM

Vienkāršāka dzīve un darbs pāri valstu robežām

- Mēs rīkosimies, lai izveidotu stabilu pārrobežu, transnacionālo un starpreģionālo sadarbību makroreģionālo, valsts, reģionālo un vietējo attīstības stratēģiju jomā. Mēs atbalstām arī jaunu stratēģisko dokumentu izstrādi (vajadzības gadījumā) un kopattīstības veicināšanu, iesaistot iedzīvotājus pāri robežām.
- Mēs intensīvāk risināsim dialogu ar politikas veidotājiem visos pārvaldības līmeņos, lai koordinētu valstu rīcībpolitikas un mazinātu sadarbību kavējošos šķēršļus.

Zaļa Eiropa, kas aizsargā kopīgos iztikas līdzekļus un veido sociālo pārkārtošanos

VESELĪGA VIDE

Ekoloģiskāki iztikas līdzekļi, klimatneitrālas un klimatnoturīgas mazpilsētas, pilsētas un reģioni

- Mēs atbalstām uz dabu balstītu risinājumu izstrādi, kā arī zaļās un zilās infrastruktūras tīklus, kas savieno ekosistēmas un aizsargājamās teritorijas telpiskajā plānošanā, zemes apsaimniekošanā un citās rīcībpolitikās, un jaunu krīzes pārvarēšanas instrumentu izstrādi ar mērķi palielināt vietu drošību un izturētspēju.
- Mēs ņemsim vērā Eiropas kopējo iztikas līdzekļu dabiskās robežas un palielināsim visu klimata pārmaiņu skarto vietu izturētspēju.
- Mēs pievērsīsimies tam, lai stiprinātu izpratni un radītu iespējas vietējām un reģionālajām kopienām aizsargāt, atjaunot, izmantot un atkalizmantot savu (būvēto) vidi, ainavas, materiālās un nemateriālās kultūras vērtības un citas unikālas vērtības, izmantojot ES kohēzijas politikas, lauku attīstības politikas, telpiskās plānošanas instrumentus vai jebkurus citus instrumentus, kas cita starpā veicina integrētu teritoriālo vai vietējo attīstību.

APRITES EKONOMIKA

Spēcīga un ilgtspējīga vietējā ekonomika globalizētā pasaulē

- Mēs atbalstām Eiropas pārkārtošanos uz aprites ekonomiku un konkrētai vietai pielāgotu industriālās simbiozes procesu izstrādi, ņemot vērā arī vajadzību pēc ilgtspējīgas augsnes un zemes izmantošanas.
- Mēs atbalstām tādu vietējo un reģionālo aprites ekonomikas stratēģiju izstrādi, kas savieno vietējās un globālās ekonomikas.
- Mēs mudinām stiprināt inovācijas spējas visos reģionos, kā arī vietējās stratēģijas enerģētikas pārkārtošanai un pasākumus būvniecības, transporta un bioekonomikas nozarēs.

ILGTSPĒJĪGI SAVIENOJUMI

Ilgtspējīga vietu digitāla un fiziska savienojamība

- Mēs aicināsim ieinteresētās personas iesaistīties dialogā par nepieciešamību nodrošināt pienācīgu piekļuvi ātrdarbīgiem fiksēto un mobilo sakaru tīkliem visās vietās un par nepieciešamību izveidot digitālu infrastruktūru ar zemu oglekļa pēdu un zemu ietekmi uz cilvēku veselību.
- Mēs turpināsim uzlabot reģionālās plānošanas un Eiropas komunikāciju tīklu (TEN) attīstības saikni, jo īpaši pamattīkla koridoros. Visu vietu sasaiste ar galvenajiem transporta mezglpunktiem atbalsta starptautiskos tirdzniecības sakarus un vietējās attīstības iespējas.

- Mēs aicinām telpiskos un transporta plānotājus izpētīt jaunus sociālā un vides ziņā progresīvus modeļus vietējai un reģionālajai mobilitātei kā pakalpojumam un sadarboties ar mērķi veidot multimodālu un videi nekaitīgu piekļuvi pilsētu centriem un to iekšienē.

Prioritāšu ietveršana rīcībā

Teritoriālās attīstības programmā 2030. gadam izklāstītās prioritātes ir jāietver iesaistīto dalībnieku rīcībā. Tikai tad Teritoriālās attīstības programmas prioritātes un problēmas, kas saistītas ar telpisko nevienlīdzību un pārkārtošanos uz oglekļneitrālu/klimatneitrālu ekonomiku, tiks pienācīgi ņemtas vērā. Kopumā rīcībai būtu jāstiprina:

- daudzlīmeņu pārvaldība;
- konkrētai vietai pielāgotas pieejas;
- koordinētas nozaru politikas teritoriālā ietekme un saskaņotība;
- sadarbība starp teritorijām;
- teritoriālā kohēzija Eiropas līmenī;
- teritoriālā kohēzija pārrobežu, transnacionālā, starpreģionālā un intrareģionālā līmenī;
- dalībvalstu un kaimiņvalstu ieguldījumi teritoriālajā kohēzijā.

Teritoriālās attīstības programmas piemērošanas pamatā ir neformāla daudzlīmeņu sadarbība starp dalībvalstīm, pašvaldību iestādēm, Eiropas Komisiju, Eiropas Parlamentu, Eiropas Reģionu komiteju, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, Eiropas Investīciju banku un citiem iesaistītajiem dalībniekiem. Teritoriālās attīstības programmas piemērošanā labums gūstams arī no sadarbības ar tiem, kas atbildīgi par ES pilsētprogrammu, jauno Leipcigas hartu, ES kohēzijas un lauku attīstības politiku, ES atveseļošanas plāna un ES makroreģionālo un jūras baseinu stratēģiju īstenošanu.

Teritoriālās attīstības programmas īstenošanas pasākumus praksē var veikt jebkurā pārvaldības līmenī, un tie var atšķirties pēc veida un mērķa. Visi galvenie dalībnieki tiek lūgti īstenot Teritoriālās attīstības programmu savu oficiālo pilnvaru kontekstā.

Lai iedvesmotu īstenot vienotu rīcību visā Eiropā, izmēģinājuma pasākumos demonstrē, testē un attīsta praksi, kas veicina Teritoriālās attīstības programmas prioritāšu sasniegšanu. Ikviens tiek mudināts rūpīgi sekot līdzi šiem pasākumiem, smelties iedvesmu un piedāvāt priekšlikumus jauniem pasākumiem.

Turpmākie pasākumi

Mēs lūdzam nākamās ES Padomes prezidentvalstis sekot līdzī Teritoriālās attīstības programmai 2030. gadam un turpināt stiprināt saziņu par to, tās piemērošanu un pārvaldību.

- Ziņojums par Teritoriālās attīstības programmas piemērošanā gūto progresu, kas tiks laists klajā, atzīmējot Eiropas Telpiskās attīstības perspektīvas (1999) 25. un 30. gadadienu attiecīgi 2024. un 2029. gadā un Teritoriālās attīstības programmas (2007) 20. gadadienu 2027. gadā.
- Teritoriālās attīstības programmas piemērošana, ietverot diskusiju par progresu un izmēģinājuma pasākumus.
- Pārvaldība, 2024. gadā pievērsties izvērtēšanai, kas ietver pārvaldības sistēmas, īstenošanas progresa un prioritāšu nozīmīguma pārskatīšanu. Tas tiks veikts, ņemot vērā sagatavošanās pasākumus ES kohēzijas politikai pēc 2027. gada. ES Padomes prezidentvalsts 2025. gada pirmajā pusē tiek aicināta organizēt neformālu ministru sanākumi, kurā informē par lēmumu, kas attiecas uz Teritoriālās attīstības programmas 2030. gadam iespējamo atjaunošanu.

Sekot līdzī piemērošanas procesam var
territorialagenda.eu